

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВИХ ОРІЕНТАЦІЙ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЯК ДЕТЕРМІНАНТИ ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

С. В. Косяничук

Особистісно зорієнтоване навчання не може існувати поза ціннісно-смысловими орієнтаціями. Ціннісно-смыслові орієнтації, звісно, детермінуються, з одного боку, власними життєвими вміннями мислити, спілкуватися і діяти, а з іншого,— соціальними викликами. Формовані на основі психологічних механізмів, ціннісно-смыслові орієнтації учнів старшої школи зумовлюються процесами розгортання навчально-виховного тла. У цьому сенсі його значення і смисли – як нестійкі структури – узалеженні від розуміння й інтерпретації освітньої дійсності загалом. Відтак, шкільна діяльність, здебільшого виступаючи основною спонкою розвитку учня, не завжди позитивно впливає на його психологічне становлення. У кращому разі – стримує (іноді – шкодить, коли процвітає авторитарна педагогіка, ненаукове адміністрування навчально-виховного процесу).

Відповідно до змісту і способу навчання може змінюватися не тільки темп, але й напрям психічного розвитку учнів, а сама діяльність навчання виступає тиме як його умова і чинник. Отже, формування в учнів ціннісно-смыслових орієнтацій не можливе поза об'єктивною реальністю, тобто, без створення цілісного образу світу (образу школи, образу класу, образу педагогів, образу суспільства, образу виробничих відносин, образу сім'ї тощо).

У такий спосіб ми доходимо висновку, що зміст предметів гуманітарного циклу старшої школи має містити все, що стосується життя і розвитку учнів зі спрямованістю, звісно, на профілі, за якими навчаються у ЗНЗ. Зміст предметів гуманітарного циклу старшої школи ми розглядаємо як цінність, ґрунтовану на певному доборі знань (подій, фактів, явищ) з огляду на закони, закономірності, принципи, особливості, специфічні відмінності функціонування і розвитку природи, людини, суспільства і людства в цілому.

Особливості формування ціннісно-смыслових орієнтацій, з огляду на мету і зміст нового Державного стандарту, щонайперше, лежать у площині емоційно-ціннісних переживань і ставлень старшокласників. Отже, принципи навчання мають відповідати особистісно орієнтованій парадигмі освіти, де учень є суб'єктом навчально-виховного процесу, а гуманітарно-гуманістичне тло забезпечуватиме становлення молодій людини як громадянина незалежної країни, готового жити і працювати у світі інформаційних та інформатизаційних перетворень. Розв'язання відповідних мотиваційно-аксеологічних проблем сприятиме становленню інноваційної особистості.

Формування ціннісно-сміслових орієнтацій старшокласників як загальнопедагогічна проблема може розв'язуватися за спрямованості відповідного змісту освіти на самонавчання, саморозвиток, самооцінку учнів. З іншого боку, зміст навчання, суб'єктивні чинники обігу інформації, особистісна специфіка сприйняття, обробки, засвоєння і передачі інформації, індивідуальні можливості оперування знаннями, родинна і культурна детермінанти знань тощо – як імпульси навчального ціннісно-сміслового поля – мають бути об'єктами дослідження учнів і вчителів.

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ В УМОВАХ ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ПРЕДМЕТІВ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

Р.І. Осадчук

Ефективність змісту суспільно-гуманітарних предметів у вивченні учнями старшої школи в умовах профільного навчання значно підвищиться, якщо застосовувати педагогічну технологію реалізації міжпредметних зв'язків (МПЗ), яка враховує категоріальну сутність, структуру, функції, специфіку навчання на міжпредметній основі; передбачає дотримання організаційних принципів і умов її впровадження у навчально-виховний процес, вибір форм, методів, засобів і прийомів навчання, інтегрування з сучасними технологіями (проблемного, ігрового, програмового навчання тощо).

Проведений нами системний аналіз бібліографічних джерел з проблеми МПЗ довів, що у сучасній дидактиці немає однозначного, загальноприйнятого ключового поняття означеного дослідження. Найчастіше вчені звертають увагу на дидактичний аспект проблеми МПЗ. Так, МПЗ трактують як взаємну узгодженість навчальних програм (Білий М., Гончаренко С., Монахов М. та ін.), узгодженість між навчальними предметами (Оконь В. та ін.), як дидактичну умову (Новиков П., Усова А.), як дидактичний засіб (Гузєєв В.), як дидактичний принцип (Зверев І., Лошкарьова Н.) тощо. Розглядаючи інтегративні явища у навчально-виховному процесі різних закладів освіти, Н. Берулава, І. Козловська визначають МПЗ як інтегративний рівень, В. Максимова – як засіб, а Г. Варковецька – як інтегративну форму.

Труднощі означеного дослідження МПЗ зумовлені їх поліфункціональним характером, саме тому запропоновано розглядати їх сутність на основі синергетичного підходу. Отже, виходимо з того, що синергетика дає змогу розкрити